

Sisällysluettelo

OSALJAOS, 4.11.2020 12:30, Pöytäkirja

§ -3 Pöytäkirjan kansilehti (läsnäolijat)	1
§ -1 Pöytäkirjan kansilehti (vakiopykälät)	3
§ 41 Walkers- toimintamallin käynnistäminen Lahden kaupungissa	4
§ 42 Lahden kaupungin vanhusneuvoston aloite jokaisen 100 vuotta täyttävän tai vanhemman kaupunkilaisen muistamisesta syntymäpäivänä	7
Liite: Vanhusneuvoston aloite: Jokaisen 100 vuotta tai vanhemman kaupunkilaisen muistaminen heidän syntymäpäivänään	9
§ 43 Tiedoksi merkittävät asiat	10
§ 44 Muut asiat	11
§ 9998 Oikaisuvaatimusohjeet ja valitusosoitus	12

Osallisuuden ja hyvinvoinnin jaosto
Pöytäkirja

n:o 7/2020

Aika: 04.11.2020 klo 12.30 – 14.25

Paikka: Kaupunginhallituksen sali, Harjukatu 31/Sähköinen kokous

Läsnä:

Varsinaiset jäsenet:

Sirkku Hildén, puheenjohtaja
Juha Rostedt, varapuheenjohtaja *)
Aleksi Mäntylä
Maria Mäkynen *)
Marju Markkanen *)

Varajäsenet:

Puheenjohtajat:

Hannu Rahkonen
Jarkko Nissinen *)

kaupunginvaltuuston puheenjohtaja
kaupunginvaltuuston III vpj

Viranhaltijat:

Mikko Komulainen

hyvinvointijohtaja

Poissa:

Francis McCarron
Mika Kari
Antti Holopainen
Pekka Timonen

jäsen
kaupunginvaltuuston I vpj
kaupunginvaltuuston II vpj
kaupunginjohtaja

Asiantuntijat:

Päivi Pitkänen

erityisasiantuntija

Tero Seppänen

apulaispoliisipäällikkö, asiantuntijaesittely klo
12.31 – 13.05, poliisin ajankohtaiskatsaus
Lahden päihdetilanteesta

Anne-Maria Karjalainen

diakoniajohtaja/DILA, asiantuntijaesittely klo
13.05 – 13.28, Walkers-toiminnan esittely
ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön
koordinaattori, asiantuntijaesittely klo 13.28 –
13.50, ehkäisevän päihdetyön

Marja Mikola

toimenpideohjelman valmistelun tilannekatsaus
hankejohtaja, asiantuntijaesittely klo 13.50 –
14.18, Nuorten päihteetön tila/Homebase

Tuomas Rouvila

Pöytäkirjanpitäjä:

Tuula Seljas

valmistelusihteeri

*) paikalla Teams-etäyhteyden kautta

OSALLISUUDEN JA HYVINVOINNIN JAOSTON puolesta:

Sirkku Hildén

Tuula Seljas

Pöytäkirja tarkastettu ja hyväksytty Lahdessa marraskuun 10. päivänä 2020

Juha Rostedt

Aleksi Mäntylä

Pöytäkirja on ollut nähtävillä Lahden kaupungin yleisessä tietoverkossa osoitteessa <http://www.lahti.fi>, marraskuun 10. päivänä 2020; todistaa

Tuula Seljas

valmistelusihteeri

Kokouksen laillisuus ja päätösvaltaisuus

Päätös: Puheenjohtaja totesi kokouksen lailliseksi ja päätösvaltaiseksi.

Pöytäkirjan tarkastajien valinta

Puheenjohtajan ehdotuksesta tämän pöytäkirjan tarkastajiksi valittiin osallisuuden ja hyvinvoinnin jaoston jäsenet Juha Rostedt ja Aleksi Mäntylä.

Lahden kaupunki
Osallisuuden ja hyvinvoinnin jaosto

Päätöspäivämäärä
04.11.2020 § 41

Walkers- toimintamallin käynnistäminen Lahden kaupungissa

D/2079/00.01.02.01.01/2020

Asian valmistelija /
Lisätietojen antaja Erityisasiantuntija Päivi Pitkänen, p. 044 482 0590
Ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön koordinaattori
Marja Mikola p. 044 482 6378

Päätös Päätösehdotus hyväksyttiin.

Päätösehdotus Hyvinvointijohtaja Mikko Komulainen

Osallisuuden ja hyvinvoinnin jaosto päättää hyväksyä Lahden kaupungin ja Lahden Diakonialaitoksen "Walkers Lahti" hankkeen 1.1.2021-31.12.2023. Hankkeen aikana vakiinnutetaan Walkers Lahti toiminta yhdeksi matalan kynnyksen toiminnan muodoksi tukemaan lahtelaisten nuorten syrjäytymisen ehkäisyä. Lahden rahoitusosuus maksetaan jäämistövaroista.

Perusteluosa Taustaa

Lahdessa syrjäytymisriskissä olevien nuorten määrä on suuri. Vuonna 2018 koulutuksen ulkopuolelle jääneitä 17–24-vuotiaita oli 10,2 % ikäluokasta (koko maa 7,9 %). Syrjäytymisriskissä olevat 18-24-vuotiaat (ei työssä, ei opiskele, ei ole varusmiespalveluissa) oli maan suurin 20.4% (koko maa 16.9%) vuonna 2017.(Sotkanet)

Päihteiden käyttö lisää riskiä myöhäisempään syrjäytymiseen. Vuoden 2019 kouluterveyskyselyn mukaan Lahdessa esiintyi huolta herättävää päihteiden tai tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöä tai rahapelaamista 5,6 % yläkoululaisista, 22,8 % ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoista ja 8,8 % lukiolaisista. Kannabiskokeilut ovat suurempia kuin maassa keskimäärin, lukiolaisista 11,9 % ja ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoista 17,9% on kokeillut kannabista ainakin kaksi kertaa. Molemmilla luvut ovat nousseet merkittävästi.

Toisen asteen opiskelijoiden asenne huumeita kohtaan on muuttunut myönteisemmäksi ja huumeiden hankkiminen on kaikkien ikäryhmien mielestä tullut helpommaksi. Omalla paikkakunnalla on helppo hankkia huumeita yläkoululaisista 63%, lukiolaisista 71% ja ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoista 75% mielestä.

Tutkimusten mukaan Lahden keskusta-alueella levottomuus ja

Lahden kaupunki
Osallisuuden ja hyvinvoinnin jaosto

Päätöspäivämäärä
04.11.2020 § 41

ihmisten kokemus turvattomuudesta ovat kasvaneet (Päihdetilannekysely 2019 ja LAB AMK, 2020 Towards Safer Lahti Improvement of Safety And Security in Lahti City Centre).

Walkers- toiminta

Walkers Lahti -toiminnan tavoitteena on tavoittaa erityisesti niitä 13–17-vuotiaita nuoria, jotka eivät osallistu harrastustoimintaan eivätkä nuorisotalotoimintaan. Walkes Lahti toiminnan tavoitteena ovat:

1. alaikäisten lahtelaisten nuorten päihteidenkäytön vähentäminen ja sosiaalisen syrjäytymisen ehkäisy
2. lisätä alaikäisten lahtelaisten nuorten matalan kynnyksen osallisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia Lahden kaupunkikeskustan nuoriystävällisen toiminnan kehittämiseen
3. päihteettömien vapaa-ajanviettomahdollisuuksien lisääminen (keskusta-alueella)
4. tarjota täysi-ikäisille päijäthämäläisille mahdollisuus toimia Walkers-vapaaehtoisena

Walkers-toiminta on Aseman Lapset ry:ssä kehitetty nuorisotyön muoto, joka perustuu vapaaehtoisten aikuisten nuorille antamaan aikaan ja läsnäoloon. Siellä toimitaan matalan kynnyksen periaatteella ja tarjotaan turvallisia kohtaamisia nuorten ja aikuisten välille. Tarvittaessa nuorille tarjotaan syvällisempää tukea ja ohjausta elämäntilanteeseensa. Walkerseja toimii tällä hetkellä kahdeksalla paikkakunnalla, minkä lisäksi neljä Wautoa liikkuu vaihtuvilla paikkakunnilla ja Walkers-bussi pääkaupunkiseudulla. Toiminta on uskonnollisesti ja poliittisesti sitoutumatonta. Walkers-toimintaa voivat toteuttaa kunnat/kaupungit, seurakunnat sekä yhdistykset. Toiminta täydentää paikallista nuorisotyötä.

Opetus -ja kulttuuriministeriö rahoittaa ja seuraa vuosittaisella selvityksellä Aseman Lasten toimintaa, jonka toimintaa Walkers on. Kokemukset Walkers toiminnasta eri paikkakunnilla ovat positiivisia. Valtakunnallisesti se on saavuttanut noin 82 500 nuorta v. 2019 ja heistä noin 25% on sellaisia nuoria, jotka eivät ole missään ohjatussa nuorisotoiminnassa mukana. Suuremmilla paikkakunnilla vähemmistöihin kuuluvia nuoria on toiminnassa paljon. Nuorille tehdyn valtakunnallisen nuorten kyselyn (N 234) mukaan 97% nuorista kokivat Walkersin sellaiseksi paikaksi, jossa saa olla oma itsensä. Kyselyssä parhaat pisteet sai myös Walkers-aikuisten tuoma turvallisuus. Walkersin kanssa yhteistyötä tekeviä tahoja on paljon eri paikkakunnilla esim. poliisi, terveys -ja mielenterveyspalvelut sekä erilaiset kolmannen sektorin toimijat ja kauppakeskukset.

Lahden kaupunki
Osallisuuden ja hyvinvoinnin jaosto

Päätöspäivämäärä
04.11.2020 § 41

Walkers Lahti toiminta sopii hyvin Lahden ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelman yhdeksi matalan kynnyksen toimenpiteeksi tukemaan lahtelaisten nuorten syrjäytymisen ehkäisyä.

Lahden Diakonialaitoksella (Dila) on tehty pitkään osallisuus- ja yhteisöllisyystoimintaa sekä vapaaehtoistyön koordinoitua. Dilalla on toisen asteen ja korkea-asteen opiskelijoita, joille Walkers Lahti toimii työssäoppimis- ja harjoitteluympäristönä. Se toimii myös työkokeilijoiden ja kuntouttavan työtoiminnan toimintaympäristönä yhteistyössä DILA:n nuorten työpaja Stoorin ja DILA:n sote-kuntouttavan työtoiminnan kanssa. Näin hanke kytkeytyy myös työllisyyden ja osaamiseen edistämiseen sekä koordinoitua vapaaehtoistyöhön.

Walkers Lahti toiminnan kustannukset vuositasona ovat kokonaisuudessaan 147 500 euroa, josta Lahden kaupungin osuus on 132 500 euroa ja Lahden Diakoniasäätiön osuus 15 000 euroa. Toiminnan kustannukset koostuvat mm. henkilöstökuluista (2 htv, toimintavastaava ja ohjaaja), toimitilavuokrista sekä erilaisista toimintakuluista (esim. vapaaehtoisten toimintakulut, koulutus).

Muutoksenhaku

Oikaisuvaatimus

Toimenpiteet

Marja Mikola, Pia Haverinen, Päivi Pitkänen, Taloustiimi,
Nuorisopalvelut, Lahden Diakonialaitos

Liitteenä

-

Lahden kaupunki
Osallisuuden ja hyvinvoinnin jaosto

Päätöspäivämäärä
04.11.2020 § 42

Lahden kaupungin vanhusneuvoston aloite jokaisen 100 vuotta täyttävän tai vanhemman kaupunkilaisen muistamisesta syntymäpäivänä

D/1111/00.02.00.00.04/2020

Asian valmistelija /
Lisätietojen antaja

Erityisasiantuntija Päivi Pitkänen, p. 044 482 0590

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Päätösehdotus

Hyvinvointijohtaja Mikko Komulainen

Osallisuuden ja hyvinvoinnin jaosto päättää esittää vanhusneuvostolle, että vanhusneuvosto voisi olla toimijana 100 vuotta täyttävän tai vanhemman kaupunkilaisen muistamisessa syntymäpäivänä ja luoda siihen aloitteen mukaisen muistamiskäytännön. Lisäksi jaosto päättää, että muistamiseen liittyvät kustannukset katetaan kaupungin jäämistövaroista, jotka on osoitettu ikääntyneiden osallisuuden ja hyvinvoinnin edistämiseen.

Perusteluosa

Vanhusneuvosto päätti kokouksessaan 12.5.2020 § 32 tehdä aloitteen osallisuuden ja hyvinvoinnin jaostolle kaupungin muistamiskäytännön aloittamisesta niin, että kaupunki muistaisi jokaista 100 vuotta täyttävää tai vanhempaa kaupunkilaista heidän syntymäpäivänään. Arvioitu henkilömäärä on alle 10 /vuosi. Edelleen vanhusneuvosto toteaa, että ellei voimassa olevaa käytännettä ole, sellainen tulee luoda.

Kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista on säädetty kuntalain (410/2015) 22 §:ssä. Kunnan asukkailla ja palvelujen käyttäjillä on oikeus osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan. Kuntalain 27 §:n mukaan ikääntyneen väestön osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi kunnanhallituksen on asetettava vanhusneuvosto ja huolehdittava sen toimintaedellytyksistä.

Vanhusneuvoston toiminta on jatkuvaa, lakisääteistä ja kaupunginhallitus nimeää siihen edustajat valtuustokausittain. Vanhusneuvoston toiminta kytkeytyy vahvasti ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden ja osallisuuden edistämisen suunnitteluun, valmisteluun ja seurantaan.

Vanhusneuvosto voisi olla toimijana 100 vuotta täyttävän tai vanhemman kaupunkilaisen muistamisessa syntymäpäivänä. Tätä

Lahden kaupunki
Osallisuuden ja hyvinvoinnin jaosto

Päätöspäivämäärä
04.11.2020 § 42

puoltaa se, että vanhusneuvoston toiminta on jatkuvaa, lakisääteistä ja siihen nimetään aina jäsenet. Vanhusneuvosto voisi luoda käytänteen muistamiseen ja huomioida tämän vuosittaisessa toimintasuunnitelmassaan.

Muistamiseen liittyvän käytänteen luomisessa on otettava huomioon kustannusten rahoitus, joita tulee mm. hankittavista kukista, mahdollisista tila-, tarjoilu- sekä matka- ja muista kuluista. Kaupungin jäämistövaroja on mahdollista osoittaa tähän ikääntyneiden muistamiseen sovittujen käytänteiden mukaisesti.

Muutoksenhaku

Oikaisuvaatimus

Toimenpiteet

Ote: Vanhusneuvosto, Tiina Häyrinen, Konsernipalvelut, Taloustiimi, Pia Haverinen, Päivi Pitkänen

Liitteenä

Vanhusneuvoston aloite 12.5.2020

Osallisuuden ja hyvinvoinnin palvelualue

Lahden kaupungin vanhusneuvoston aloite

Lahden kaupungin vanhusneuvostoa lähestyttiin ja tiedusteltiin, onko kaupungilla voimassa olevaa käytännettä muistaa 100 v täyttäviä tai täyttäneitä kaupunkilaisia.

Vanhusneuvosto keskusteli asiasta ja päätti kokouksessaan 12.5.2020 § 32 tehdä aloitteen kaupungin muistamiskäytännteen aloittamisesta niin, että kaupunki muistaisi jokaista 100 vuotta tai vanhempaa kaupunkilaista heidän syntymäpäivänään, arvioitu henkilömäärä on alle 10 /vuosi.

Vanhusneuvosto toteaa, että ellei voimassa olevaa käytännettä ole, sellainen tulee luoda.

Lahti 12.5.2020

Eila Lampio, puheenjohtaja

Vastauksen lähettämisoite: sihteeri tiina.hayrinen@lahti.fi

Lahden kaupunki
Osallisuuden ja hyvinvoinnin jaosto

Päätöspäivämäärä
04.11.2020 § 43

Tiedoksi merkittävät asiat

D/9/07.01.03.00.02/2020

Asian valmistelija /
Lisätietojen antaja Valmistelusihteeri Tuula Seljas, p. 050 383 6501

Päätös Päätösehdotus hyväksyttiin.

Päätösehdotus Hyvinvointijohtaja Mikko Komulainen

Osallisuuden ja hyvinvoinnin jaosto merkitsee asiat tiedoksi.

Perusteluosa Jaostolle tuodaan tiedoksi seuraavat asiat:

Etelä-Suomen alehallintoviraston julkaisu 29.9.2020:
Ehkäisevä päihdetyö Etelä-Suomen aluehallintoviraston toimialueen
kunnissa vuonna 2020

Asiakirjat ovat nähtävillä luottamushenkilöiden extrassa.

Muutoksenhaku Muutoksenhakukielto

Toimenpiteet -

Liitteenä -

Lahden kaupunki
Osallisuuden ja hyvinvoinnin jaosto

Päätöspäivämäärä
04.11.2020 § 44

Muut asiat

D/13/00.02.03.00.00/2020

Päätös Päätösehdotus hyväksyttiin.

Päätösehdotus Puheenjohtaja
Jaosto merkitsee asiat tiedoksi.

Perusteluosa - Hyvinvointijohtajan ajankohtaiset asiat

- Lahden kaupunki ottaa käyttöön sähköisen kokousjärjestelmä Cloud Meetingin 4.1.2021. Kokousjärjestelmän infotilaisuudet järjestetään luottamushenkilöille seuraavasti:
 - Valtuutetuille ja listan saaville varavaltuutetuille info pidetään valtuustoinfon yhteydessä 9.12.2020
 - Kaupunginhallituksen, lautakuntien ja johtokuntien jäsenille ja varajäsenille 2.12.2020 ja 3.12.2020 klo 16.00–16.45. Näistä Infotilaisuuksista on lähetetty kalenterikutsu. Hyväksy se mihin pääset osallistumaan ja hylkää toinen. Mikäli osallistut valtuustoinfoon, voit hylätä molemmat kalenterikutsut. Infoon voi osallistua myös Teamsin kautta.

Muutoksenhaku Muutoksenhakukielto

Toimenpiteet

Liitteenä -

OIKAISUVAATIMUSOHJEET JA VALITUSOSOITUS

Liitetään pöytäkirjaan

Lahden kaupunki

Kunnallisasiat

Toimielin:

Kokouspäivämäärä:

Osallisuuden ja hyvinvoinnin jaosto

04.11.2020

MUUTOKSENHAKUKIELLOT

Kieltojen perusteet	Seuraavista päätöksistä ei saa tehdä kuntalain 136 §:n mukaan oikaisuvaatimusta eikä kunnallisvalitusta, koska päätös koskee vain valmistelua tai täytäntöönpanoa. Pykälät: 43, 44
	Hallintolainkäyttölaki 5 § 1 mom. /muun lainsäädännön mukaan seuraaviin päätöksiin ei saa hakea muutosta valittamalla. Pykälät ja valituskieltojen perusteet Pöytäkirjan §:n osalta muutoksenhakuoikeus on siten rajoitettu, että kunnallisen virkaehtosopimuslain 26 §:n mukaan viranhaltija ei saa valittamalla hakea muutosta viranomaisen päätökseen tai saattaa sitä oikaisuvaatimuksin tai hallintovalitusasiana käsiteltäväksi siltä osin kuin päätös koskee viranhaltijan palvelussuhteen ehtoja, jos hänellä tai viranhaltijayhdistyksellä on oikeus panna asia vireille työtuomioistuimessa.

OIKAISUVAATIMUSOHJEET

Oikaisuvaatimusviranomaisen ja -aika	Kuntalain 89 §:n 1 mom. mukaan päätöksiin ei saa hakea muutosta valittamalla, mikäli niistä voidaan tehdä kirjallinen oikaisuvaatimus. Seuraaviin päätöksiin tyytymätön voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen.
	Viranomaisen, jolle oikaisuvaatimus tehdään, ja sen yhteystiedot: Toimielin: Osallisuuden ja hyvinvoinnin jaosto Postiosoite: PL 202, 15101 Lahti Käyntiosoite: Lahden Palvelutori, Lahti-Piste, Kauppakeskus Trio, 2. krs, Aleksanterinkatu 18 Puh.: (03) 814 11 Faksi: (03) 814 2244 Sähköpostiosoite: kirjaamo@lahti.fi Aukioloaika: klo 9-18 Pykälät: 41, 42 Oikaisuvaatimus on tehtävä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Valituksen teko on oikeutetun katsotaan saaneen päätöksestä tiedon seitsemän päivän kuluttua siitä, kun pöytäkirja on nähtävänä yleisessä tietoverkossa. Oikaisuvaatimusaika taloudellisin ja tuotannollisin perustein tehdystä irtisanomista koskevasta päätöksestä alkaa kulua vasta irtisanomisajan päättymisestä.
Oikaisuvaatimuksen sisältö	Oikaisuvaatimuksesta on käytävä ilmi vaatimus perusteluineen sekä sen tekijä ja yhteystiedot.

VALITUSOSOITUS

Valitusviranomaisen ja valituksen	Seuraaviin päätöksiin voidaan hakea muutosta kirjallisella valituksella. Oikaisuvaatimuksen johdosta annettuun päätökseen saa hakea muutosta kunnallisvalituksin vain se, joka on tehnyt oikaisuvaatimuksen. Mikäli päätös on oikaisuvaatimuksen johdosta muuttunut, saa päätökseen
--	---

tusaika	hakea muutosta kunnallisvalituksin myös asianosainen sekä kunnan jäsen.	
	<p>Valitusviranomaisen ja sen yhteystiedot</p> <p>Hämeenlinnan hallinto-oikeus www.oikeus.fi/hao/hameenlinna Raatihuoneenkatu 1 13100 Hämeenlinna 029 56 42200 Telekopio 029 56 42269 hameenlinna.hao(at)oikeus.fi <i>Valituksen voi tehdä myös hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalvelussa osoitteessa</i> https://asiointi2.oikeus.fi/hallintotuomioistuimet</p> <p>Kunnallisvalitus, pykälät:</p>	Valitusaika: 30 päivää
	<p>Valitusviranomaisen ja sen yhteystiedot:</p> <p>Hämeenlinnan hallinto-oikeus www.oikeus.fi/hao/hameenlinna Raatihuoneenkatu 1 13100 Hämeenlinna 029 56 42200 Telekopio 029 56 42269 hameenlinna.hao(at)oikeus.fi <i>Valituksen voi tehdä myös hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalvelussa osoitteessa</i> https://asiointi2.oikeus.fi/hallintotuomioistuimet</p> <p>Hallintovalitus, pykälät:</p>	Valitusaika: 30 päivää
	Valitusaika alkaa päätöksen tiedoksisaannista. Kunnallisvalituksen tekoon oikeutetun katsotaan saaneen päätöksestä tiedon seitsemän päivän kuluttua siitä, kun pöytäkirja on nähtävänä yleisessä tietoverkossa. Valitusaikaa laskettaessa tiedoksisaantipäivää ei oteta lukuun.	
Valituskirjelmä	<p>Valitus tehdään kirjallisesti. Valituskirjelmässä, joka on osoitettava valitusviranomaiselle, on ilmoitettava</p> <ul style="list-style-type: none"> - päätös, johon haetaan muutosta - miltä kohdin päätökseen haetaan muutosta ja mitä muutoksia siihen vaaditaan tehtäväksi; sekä - perusteet, joilla muutosta vaaditaan. <p>Valituskirjelmässä on ilmoitettava valittajan tai kirjelmän muun laatijan nimi ja kotikunta sekä postiosoite ja puhelinnumero, joihin asiaa koskevat ilmoitukset valittajalle voidaan toimittaa.</p> <p>Valittajan, laillisen edustajan tai asiamiehen on allekirjoitettava valituskirjelmä.</p> <p>Valituskirjelmään on liitettävä</p> <ul style="list-style-type: none"> - päätös, johon haetaan muutosta, alkuperäisenä tai jäljennöksenä - todistus siitä, minä päivänä päätös on annettu tiedoksi tai muu selvitys valitusajan alkamisen ajankohdasta - asiakirjat, joihin valittaja vetoaa vaatimuksensa tueksi, jollei niitä ole jo aikaisemmin toimitettu viranomaiselle. <p>Asiamiehen on tarvittaessa esitettävä valtakirja (HLL 21 §).</p>	
Valitusasiakirjojen toimittaminen	<p>Valitusasiakirjat on toimitettava valitusviranomaiselle valitusajan kuluessa ennen sen viimeisen päivän virka-ajan päättymistä. Jos valitusajan viimeinen päivä on pyhäpäivä, itsenäisyyspäivä, vapunpäivä, joului- tai juhannusaatto tai arkilauantai, saa valitusasiakirjat toimittaa ensimmäisenä sen jälkeisenä arkipäivänä.</p> <p>Omalla vastuulla valitusasiakirjat voi lähettää postitse tai lähetin välityksellä. Postiin valitusasiakirjat on jätettävä niin ajoissa, että ne ehtivät perille valitusajan viimeisenä päivänä ennen viraston aukioloajan päättymistä.</p>	
Tuomiois-	Tuomioistuinmaksulain (1455/2015) 2 §:n mukaan peritään hallinto-oikeudessa ja markkinaoi-	

3 (3)

tuinmaksut	keudessa oikeudenkäyntimaksuja ja hakemusmaksuja korvauksena asian käsittelystä ja suorite- tuista toimenpiteistä tuomioistuimissa 4 ja 5 §:n poikkeuksia lukuun ottamatta. Valituksen käsitte- lyn maksullisuudesta saa tietoja valitusviranomaiselta.
Lisätiedot	Yksityiskohtainen oikaisuvaatimusohje / valitusosoitus liitetään pöytäkirjanotteeseen. Hankinta-asioita (pykälät) koskeva oikaisuohje ja valitusosoitus on pöytäkirjan erillisenä liitteenä.